

TUUKKA TOMPERI

...AND THEN WE TAKE BERLIN

First we take Manhattan. Terrorismi ja uusi maailmanjärjestys. (Toimittanut Olavi Jama.) Suomen rauhanpuolustajat & Like, Helsinki 2002.

Syyskuun jälkeen radiosoitosta ainakin USA:ssa pois vedetyn Leonard Cohenin kappaleen mukaan nimetty kokoelma sisältää suomalaisten kirjoittajien esseitä aiheesta laajalta spektariltä. Kirjoittajat ovat tutkijoita, kirjailijoita tai toimittajia, ja *Mediatestin* tapaan kirja sisältää luettelon hyödyllisistä kirjallisista lähteistä ja nettisivuista. Esseistinen pohdinta on sujuvaa ja analyttistä. Tapahtuneesta on selvästi jo sen verran aikaa, että dramaattisin vaihe on takana, eikä Afganistanin sodan syttyminenkaan kirjoita kärjekkäitä kommentteja kuin muutamissa teksteissä.

Tässä suhteessa se on myös jonkinlainen väliinpuotoaja. Mikko Lehtonen ja *Mediatesti* ehtivät ennen, joten nopeuskilpa hävittiin. Toisaalta kiirettä on kuitenkin ollut sen verran, että se uusien näkökulmien vähäisyytenä sekä joidenkin tekstien pintapuolisuutena vielä näkyy (joskaan ei tekstien toimituksesta, joka on tehty huolellisesti). Jos aikoo lukaista vain yhden kirjan aiheesta, voi olla viisasta hankkia juuri tämä. Toisaalta yhtä hyvin voi käydä niin, että huomaakin jo valtamedian tuoneen esiin samat näkökulmat, ja niiden syventäminen vaatisi perusteellisempaa tai näkemyksellisempää käsittelyä, vaikkapa Lehtosen tai Korhosen kirjojen tarjoamaan tapaan.

Veikkaisin, että osassa teksteistä on myös kiireestä syntyvää hioutumattomuutta. Esimerkiksi Pasi Päivinen mainitaan terrorismin tutkijaksi, mutta olen hämmästynyt, jos aiheesta saa minkäänlaista otetta hänen omalla terrorismimääritelmällään: ”Se on yksilön tai tietyn järjestäytyneen ryhmän, kuten vapautusliik-

keen, etnisen, poliittisen, uskonnollisen ryhmän tai valtion, politiikan väline, jota käytetään taistelussa vallasta. Terrorismin avulla pyritään vaikuttamaan väkivaltaa apuna käyttäen joko yksittäisiin, kansallisiin tai kansainvälisiin asioihin. Se on yksilön tai järjestäytyneen ryhmän keino hankkia julkisuutta, ohjata poliittista päätöksentekoprosessia, vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen ja tehostaa haluttua poliittista tai uskonnollista muutosta.” Olisin kiinnostunut kuulemaan, mikä sitten ei ole terrorismia. Päivinen itse toteaa, että kulttuuriset, poliittiset ja uskonnolliset erot ja terrorismin erilaiset *ilmenemismuodot* ovat syynä siihen, että YK:ssa ei ole pystytty määrittelemään terrorismia.

Käsittääkseni on pikemminkin niin, että jos käsitteiden määrittely on jo muutenkin mahdotonta, niin erityisen turhaa on tuhrata pitkiä aikoja sellaisiin käsitteisiin, jotka jo lähtökohtaisesti ovat ns. normatiivisesti rakentuvia näkökulmatermejä. Jonkinlainen konsensus tarkkailijoiden kesken saataneen yleensä aikaan siitä, että nyrkinisku on nyrkinisku (joskaan ei tämäkään ihan yksinkertaista ole, kuten nyrkkeilyä seuraavat tietävät), mutta oliko Pekka *oikeassa* mätkäistessään Villeä, se onkin jo toinen juttu. Hiukan väljemmillä vesillä liikutaan niissä vakiintuneissa tutkimusmääritelmässä, joissa käsitettä rakennetaan esimerkiksi väkivallan luonteen, uhrien ja yleisön odotettujen reaktioiden ja toiminnan legalisuuden asteen varaan.

Tyyllisesti toisesta ääripäässä on Leif Salménin jeremiadi: ”Näin aloitetaan ’2000-luvun ensimmäinen sota’ (Bush), joka eroaa edellisistä vain siinä, ettei se koskaan pääty. Sitä ei kyllä koskaan julistettukaan, sillä, kuten sanottu, se alkoi jo niin kauan sitten, että alkuperäinen sodanjulistus peittyi ylimuistoiseen hämärään.” Salmén ei näe loppua sodalle ennen kuin uhrin, ”elämän talon asukkaat”, ovat edes likimain tasavertaisia – median, oikeuden ja yleisöjen silmissä. Kriittisessä sävyssään kirjan seniorit Salmén, Jama ja Wuori erottuvat nuoremista kollegoistaan, jotka ovat varanneet itselleen viileän analyttisen roolin. Wuoren oikeudellisia teemoja käsittelevästä tekstistä tarttuu myös erinomainen heräte jatkolukemiseksi: kirjajhyllöyn hautautunut Samuli Parosen *Maailma on sana* on mitä osuvin syyskuun yhdennentoista jälkeisen maailman epistola – suosittelen.

Kokoelman pisin teksti on Olavi Jaman analyysi kahden syys- ja lokakuisen viikon suomalaisten valalehtien pääkir-

joituksista, jossa päädytään arvioon: ”viileää”. Eli siis: yhdenmukaista, maltillista, melkein haukotuttavaa. Eipä silti, pieniä erojakin löytyy, tarkkaan kaivellen, ja lukijan kannalta on kiinnostavaa seurata tätä päätoimittajien ”mediatestiä”. Se sujuu kohtuullisesti, kuten Uskali ja kumppanitkin toteavat. Tosin Jama huomauttaa, että sotajournalismin tendenssinä on myötäeläminen nimenomaan ”sotaponnistusten” kanssa, ei välttämättä uhrien. Tämä lienee kaikille tuttua karttoina ja graafeina, jotka esittelevät paitsi offensivien etenemistä tai joukkojen sijaintia myös aseiden ja pommien ominaisuuksia teknisellä tarkkuudella. Ei toki kaikkien pommien ja aseiden, vaan niiden, joiden käyttäjiin media samaistuu.

Kun kaksi muutakin pitkää tekstiä, Riikka Kuusiston ja Tiina Seppälän kirjoittamat julkisuusstrategioiden ja –retoriikan analyysit ovat medialähtöisiä ja Marja Mustakallio katsastaa Osama bin Ladenin julkista kuvaa, teos on joltiseltakin osin rinnakaisteos *Mediatestille*: hiukan pidemmällä aikajänteellä kirjoitettuna, enemmän esseistikkää sisältävänä ja analyttiseen kritiikkiin tähtävänä, mutta olemukseltaan samankaltaisena. Maailma on sana. Siksi nämäkin kirjat toimivat *aikalaistestinä*, ovat yhdenlainen *signum demonstrativum*: kun jotakin globaalisesti merkittävää tapahtuu, median katse kääntyy *Yhdysvaltoihin* – ja tutkijoiden katse *mediaan*. Sellainen on tämän ajan kuva.